

35. Perjantaina 11 päivänä kesäkuuta 1999

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia		
Toinen käsittely		
1) Hallituksen esitys laeiksi valmisteverotuslain, arvonlisäverolain, tullilain 9 §:n sekä Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta	972	4) Hallituksen esitys laeiksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain ja eläintautilain 13 §:n muuttamisesta 982
Hallituksen esitys HE 6/1999 vp Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 1/1999 vp		Hallituksen esitys HE 10/1999 vp Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 2/1999 vp
Lähetekeskustelu		
2) Laki työturvallisuuslain muuttamisesta	978	5) Hallituksen esitys laiksi yhteismetsälain 4 §:n muuttamisesta ..... ”
Lakialoite LA 53/1999 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)		Hallituksen esitys HE 11/1999 vp Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 3/1999 vp
Mietintöjen pöydällepano		
3) Hallituksen esitys laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta	982	6) Hallituksen esitys Israelin kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ”
Hallituksen esitys HE 13/1999 vp Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 1/1999 vp		Hallituksen esitys HE 21/1999 vp Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 1/1999 vp
		7) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta ..... ”
		Hallituksen esitys HE 22/1999 vp Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 2/1999 vp
		8) Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1998 ..... ”
		Kertomus K 4/1999 vp Talousvaliokunnan mietintö TaVM 3/1999 vp

9) Hallituksen esitys painelaitelaiksi ja laiksi ydinenergiain muuttamisesta 982

Hallituksen esitys HE 7/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 4/1999 vp

10) Hallituksen esitys laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta sekä Itämeren alueen merellisen ympäristön suoje-
lua koskevan yleissopimuksen IV liitteen muutoksen eräiden määräysten hyväksymisestä .....

Hallituksen esitys HE 15/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 1/1999 vp

11) Hallituksen esitys henkilökorttilaiksi ja laiksi väestötietolain 23 §:n muuttamisesta .....

Hallituksen esitys HE 18/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 2/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenuhuuto

Nimenuhudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi edustajat Antvuori, Biaudet, Dromberg, Enestam, Erlund, Halonen, Huotari, Isohookana-Asunmaa, Laakso, Laitinen, Lehtomäki, Pietikäinen S., Ranta-Muotio, Saapunki, Tulonen, Viitanen ja Wideroos.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat 11.6. edustajat Biaudet ja Enestam sekä 14.—16.6. edustaja Jäätteenmäki.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

P u h e m i e s : Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

11.6. edustajat Antvuori, Dromberg, Huotari, Isohookana-Asunmaa, Laitinen, Lehtomäki, S. Pietikäinen, Ranta-Muotio, Saapunki, Tulonen, Viitanen ja Wideroos.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Uudet hallituksen esitykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 23—26.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 16, 30, 37, 40, 45, 47, 50, 52, 57, 60, 62, 66, 70, 71, 81 ja 87.

Tulevaisuusvaliokunnan jäsenet

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valiokunta-paikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Antvuori vapautusta tulevaisuusvaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tulevaisuusvaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi tiistain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskustansliaan viimeistään ensi tiistaina kello 11.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laeiksi valmisteverotuslain, arvonlisäverolain, tullilain 9 §:n sekä Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 6/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 1/1999 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Ala-Nissilä : Arvoisa rouva puhemies! Esillä on toisessa käsittelyssä niin sanottu tax-free lopettava laki, jossa on muutoksia muun muassa valmisteveroihin. Tänäpäin voidaan sanoa, että tax-free kohtalo on nyt sinetöity. Edellisen kerran tämä lakiesitys oli käsittelyssä eduskunnassa viime vaalikaudella, jolloin eduskunnassa se pysäytettiin, koska oli epäselvää, loppuuko tax-free-myynti EU-alueella vai ei.

Suomen hallituksen kantahan on ollut tax-free lopettamista puoltava. Hallituksen innokkuutta on kyllä ihmetelty tässä suhteessa lähinnä kahdestakin syystä. Suomihan ei ollut EU:n jäsen, kun voimassa oleva lopettamispäätös tehtiin vuonna 1991. Perustellusti on kysytty, miksi Suomi vastusti esimerkiksi Saksan lykkäsesitystä 2,5 vuoden jatkoajasta EU-ministerivaliokunnassa 12.3., sellaista suurten jäsenmaiden tekemää kompromissiehdotusta asiassa, jota Suomi ei itse ollut aikanaan EU:ssa tekemässä.

Toinen syy, miksi voidaan kysyä hallituksen linjan perään, on se, että Suomella on erityinen intressi ollut voimakkaan matkustajaliikenteen takia tässä asiassa, erityisesti Merenkurkun alueella, Lounais-Suomessa ja Helsingissä.

Nyt asia on kuitenkin ratkennut, eikä mitään ole tässä tehtävissä. Keskusta ei ole lakiesitykseen vastalauseita jättänyt varsinkaan, kun valiokunnan mietintöön on nyt saatu hyviä kannanottoja siitä, mitä voitaisiin tehdä, jos halutaan, niiden ongelmien suhteen, joita tämä aiheuttaa. Tässä viitataan sekä ilmailuliikenteeseen että matkustajaliikenteeseen.

Esityksellä on taloudellisia vaikutuksia ilmailuliikenteessä. Erityisesti huolta on syytä tuntea sen suhteen, että verovapauden päättymisen seurauksena maakuntien lentoasemilla sijaitsevia myymälöitä joudutaan sulkemaan kannattamattomina. Koska näiltä lentoasemilta ulkomaan lennot suuntautuvat lähes yksinomaan toiseen EU-maahan, merkitsee verovapauden päättymisen esitetyllä tavalla yhteisön sisäisessä liikenteessä näiden myymälöiden myynnin tyrehtymistä. Merkittävää myyntitulojen vähenemistä tapahtunee myös niiden lentoasemien myymälöiden osalta, joiden toimintaa voidaan muutokses-

ta huolimatta jatkaa. Näiden tulomenetysten korvaamiseksi olisi etsittävä keinoja. Yksi sellainen on verollisten tavaroiden myynti, johon valiokunnan mietinnössäkään viitataan. Tämä pitää nyt mahdollistaa.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että verovapaan myynnin päättymisen johtaa siihen, että matkustajaliikenteen alikapasiteettia vapautuu nykyisestä liikenteestä Euroopassa. Varustamot voisivat esimerkiksi siirtää liikenteensä reiteille, jotka mahdollistavat verovapaan myynnin jatkumisen. Näin ollen muuttunut tilanne saattaa entisestään lisätä kilpailua Itämeren liikenteessä.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että hallituksen tulisi tehdä toimenpiteitä merenkulun ja huoltovarmuuden turvaamiseksi, Suomen kauppalaivaston kilpailuedellytysten parantamiseksi. Tässä suhteessa on paljon odotuksia, mutta toistaiseksi vähän konkreettisia toimia.

Lentokenttämyynnin osalta viitataan siihen, että tulisi sallia verollisen myynnin mahdollisuus verovapaata myyntiä harjoittavassa liikkeessä yksittäistapauksissa mahdollisuuksien mukaan joustavasti.

Erikseen on lopuksi syytä viitata työllisyysvaikutuksiin. Valiokuntakin on viitannut siihen, että EU:n sisäisessä liikenteessä tapahtuvan verovapaan myynnin päättymisen vaikutuksia Suomelle muun muassa merenkulun ja lentoliikenteen toimintaedellytyksiin sekä työllisyyteen seurataan ja tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin mahdollisten ongelmien poistamiseksi.

Suomessa on se onnellinen tilanne, että Ahvenanmaalla on oma veroasemansa, verorajansa, joka tehtiin täällä EU-jäsenyyden toteutumisen jälkeen. Nyt on tärkeää, että Ahvenanmaan verorajan osalta käytännöt ovat riittävän joustavia ja tax-free-myynti mahdollistuu Ahvenanmaalla poikkeavien laivojen osalta. Tällä on suuri talous- ja työllisyysmerkitys varsinkin Lounais-Suomen Turun seudulle, ja tätä on syytä korostaa.

Erikseen on Merenkurkun alueella, totta kai, tehtävä jotakin, jotta tilanne ei aiheuta kohtuuttomia ongelmia.

Arvoisa puhemies! Hallituksen on tarkkaan seurattava tilannetta, joka aiheutuu, kun tax-free-myynti perinteisessä muodossa päättyy.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Tax-free jatkumisesta tai loppumisesta on EU:n eri tasoilla käyty monta vuotta keskustelua. Nyt, niin kuin ed. Ala-Nissilä totesi, päätökset ovat

lopullisia ja tax-free-myynti loppuu 1.7. Olen kritisoinut sekä salissa että suuressa valiokunnassa moneen otteeseen viime kaudella Suomen virallista lepsua linjaa suhteessa tax-freen jatkamispyrkimyksiin, joita muissa maissa on esitetty. Suomi on kuitenkin maantieteellisesti tilanteessa, jossa erityisesti merenkulku on hyvin ratkaisevaa. Lauttaliikenne, laivaliikenne, joka hyvin suurelta osin tax-freenkin turvin on toiminut, on osa Suomen logistista ketjua.

Nyt hallitusohjelmassa todetaan, että rakennetaan paketti, jolla Suomen merenkulun toimintaedellytykset pyritään turvaamaan. Valiokunta vetoaa mietinnössään, että merenkulun turvaava ohjelma rakennettaisiin, sitä kiirehditään. Hallituksen taholta tarvitaan todella konkreettisia esityksiä siitä, että suomalainen kaupparenkulku ja suomalaiset kauppalaivat saisivat tasavertaisemmat kilpailuedellytykset tax-free-myyntin loputtua Itämerellä.

Ed. Saari: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin todettiin, tax-freestä on EU:ssa päätetty jo vuonna 91, joten meidän suomalaisten ei tarvitse syyllistää itseämme eikä Suomi ole ollut kaatamassa mitään hankkeita. Tässä on sekin näkökulma, että osa siitä bisneksestä, joka nyt pyörii esimerkiksi tax-free-myyntin ansiosta laivoilla, siirtyy ilmeisesti maihin. Tämän järjestelyn seurauksena myös erilaiset yrittäjät ja yritykset tulevat tasavertaisempaan kilpailuasemaan.

Elinkeinoelämän taholta on toivottu selkeitä ratkaisuja. Varmaan kevään eduskuntavaalit omalta osaltaan vaikuttivat siihen, että eduskunta ei pystynyt päättämään tästä asiasta niin varhain, että elinkeinoelämä olisi saanut ajoissa tiedon. Mutta asiantuntijakuulemisen yhteydessä on todettu, että ainakin merenkulkijat tähän tilanteeseen ehtivät hyvin vielä sopeutua.

Tulevaisuudessa on tärkeää huolehtia Merenkurkun erityisongelmista ja myös siitä, että kaupan muuttuneita olosuhteita uudelleenjärjestellessä ollaan myös hallintoviranomaisten osalta mahdollisimman joustavia.

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Tax-freen säilyminen Ahvenanmaan kautta, erikoisjärjestelyin tavallaan, on lounaisen Suomen kannalta erittäin tärkeää. Turullahan on keskeinen strateginen gateway-asema. Sitä oleellisena pönkittämässä on laivaliikenne, ja tax-free on siinä maakuntamme kannalta hyvin keskeinen.

Meillähän on myös Turussa työttömyys yli 17

prosenttia. Jos tax-free lakkaisi tai vaikeutuisi alueellamme, se työllisyysnäkökulmasta olisi hyvin kohtalokasta. Nyt kaipaammekin edelleen, niin kuin puheenvuoroissa on tullut ilmi, hallituksen taholta konkreettisia esityksiä siitä, miten koko maan menetykset, jotka tax-freen poistuttua tulevat, voitaisiin korvata ja merenkulkua tältä osin tukea, niin että se pystyisi kilpailemaan, kuten tähän saakka, muitten kuljetusten kanssa. Tästä ei ole mitään konkreettisia esityksiä vielä ollut, mutta niitä todellakin toivomme.

Ed. Oinonen: Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävä tax-free-kysymys on hoidettu mielestäni maamme kannalta perin juurin onnettomasti. Seuraukset tulevat näkymään monina haittoina, eivätkä suinkaan ilmaisina. Suomihan on monella tavalla kansainvälisesti ajatellen kuin saari, jolle erilainen merenkulku on tärkeää. Eriyisen tärkeä tämä kysymys on Merenkurkun osalta Vaasasta niin Umeåhon, Sundsvalliin kuin muihinkin Ruotsin puolen satamakaupunkiin. Meillä on suunniteltu poikittaisyhteyttä Pietarista Haapamäen, Vaasan kautta Umeåhon ja edelleen Atlantille Trondheimiin. Tällaiset suunnitelmat vaarantuvat, kun edullinen laivaliikenne joutuu ongelmiin.

Toivon kuitenkin, että löydetään ratkaisut, joilla tästä selvitään. Olen hyvin pettynyt kuitenkin nykytilanteeseen.

Ed. Tiusa: Arvoisa rouva puhemies! Varmasti ne puhujat ovat olleet oikeassa, jotka ovat viitanneet työllisyysvaikutukseen, mahdollisiin negatiivisiin seuraamuksiin tietyillä Suomen alueilla. Mutta samalla voidaan todeta, että Ahvenanmaan erityisasema tarjoaa kyllä käytännön kiertotien tähänkin suuntaan.

Asian ensimmäisen käsittelyn yhteydessä olemme keskustelleet ed. Janssonin kanssa myös niistä uhkatekijöistä, jotka liittyvät jättilauttojen liikennöinnin lisääntymiseen Ahvenanmaan vaikeilla ja kapeilla laivaväylillä. Nuo vaativat väylät joutuvat kyllä varsin voimakkaan liikenteen lisäyksen kohteeksi, 31 alusta vuorokaudessa, kuten ed. Janssonin on todennut. Tässä edelleenkin on syytä viitata erityisjärjestelyihin muun muassa ympäristönsuojelun mahdollisten vaaratilanteiden kohdalta.

Lopuksi, arvoisa puhemies, tähän koskee myös lentoliikennettä. Voidaan todeta, että kestävän kehityksen kannalta ei todellakaan ole järkevää, että ihmiset ja tavarat nostetaan 10 kilometrin korkeuteen, jossa suoritetaan ostokset.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Vastaavanlainen esityshän oli jo viime eduskunnan käytössä, ja tuossa vaiheessa enemmistö eduskuntaryhmistä päätyi siihen ratkaisuun, että esitystä ei otettu käsittelyyn. Itse olin tuolloin verojaoston jäsen ja olin sitä mieltä, että asia olisi hyvin voitu käsitellä, koska oli aivan selvää, että tax-free ei saa jatkoaikaa.

Mitä tulee tax-free-menettelyn tarkoituksen mukaisuuteen, olen samaa mieltä kuin ed. Tiusanen, että jos katsomme sellaista tilannetta, ettei meillä olisi lainkaan ollut tax-freetä, on selvää, että saman tyyppistä kulutusta olisi suuntautunut aivan tavallisiin kauppoihin eli se olisi vaikuttanut talouteen sillä tavoin, että kysyntä olisi kohdistunut muualle. Vastaavasti ei varmaan ole tarkoituksenmukaista, että keinotekoisesti luodaan kannustimia matkustaa, jos muuta syytä matkustamiseen ei ole.

Ed. Aulala: Arvoisa puhemies! Kuten on todettakin, tax-freen lopettaminen on tavallaan käytännön sanelema asia. Se on tietysti ollut varsin suuri etu laivamatkailulle verrattuna muuhun kotimaan matkailuun.

Ahvenanmaan asema tai yleensä Turun seudun asema ei nähdäkseni kuitenkaan kovin paljon huonone lakiesityksestä, vaan voi sanoa, että se jopa suhteellisesti ottaen paranee. Sen sijaan suurimmat kielteiset vaikutukset tulevat vääjäämättä Pohjanmaalle ja Merenkurkun alueelle Suomen ja Ruotsin väliselle poikittaisliikenteelle. On arvioitu, että jos Merenkurkun liikenne kokonaan loppuu, pahimmillaan on kyseessä 500 työpaikan menetys. Valiokunnan mietinnössänkin todettu, että valiokunta pitää välttämättöminä toimenpiteitä, joilla Merenkurkun ympäriäinen laivaliikenne pyritään turvaamaan. Tähän tarvitaan Suomen ja Ruotsin valtioiden toimenpiteitä, yhteistä rahoitusta. On arvioitu, että tuen tarve on noin 30 miljoonaa markkaa, joka jakautuisi puoliksi Suomen ja Ruotsin välille.

Valiokuntahan huomauttaa, että myös EU:n talousarvioihin sisältyvät kompensatiomahdollisuudet Merenkurkun liikenteen turvaamiseksi on syytä selvittää. On mahdollista, että rakennerahastovaroista voitaisiin saada rahoitusta, jota Suomi ja Ruotsi voisivat yhteisesti käyttää.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Eräissä puheenvuoroissa on todettu, että tax-free-kysymys on hoidettu mahdollisimman huonosti. En oikein ymmärrä, miten sitä parem-

min olisi voitu hoitaa nykyisissä olosuhteissa. Täytyy sanoa, että siinä on ainoan kerran koko Suomen historian aikana Ahvenanmaastakin jotakin hyötyä ollut. Aikaisemmin ei ole ollut mitään muuta kuin riasaa ja haittaa. Siinä mielessä on annettava ed. Janssonille terveisiä Ahvenanmaalle vietäväksi ja kiitoksia vaan kauhiasti tästä pienestä avusta, kun on saatu tax-free-kaupankäynnistä edes säilytettyä jotain pientä etua.

Ongelmahan meillä on se, että kun aikanaan menimme Euroopan unionin jäseneksi, niin meitä viedään kuin pässiä narusta kaikissa asioissa, niin tässä kuin muissakin, emmekä me voi tälle mitään muuta kuin yrittää vähentää haittoja, jotka tällaisista Euroopan unionin sidonnaisuuksista syntyvät. Tässä asiassa on minun mielestäni tehty se, mitä voidaan tehdä ja muuta ei voida tehdä.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Kaksi kommenttia ja oma mielipide.

Ed. Oinoselle totean ensinnäkin, että Suomi vastusti alun alkaen jyrkästi tax-free-myyntin lopettamista, mutta silloin muut EU-maat kannattivat sitä. Sitten osat vaihtuivat, mutta siinä vaiheessa Suomi oli jo rakentanut omat erityisjärjestelynsä varustautuessaan siihen todennäköiseen tilanteeseen, joka tulollaan oli. Tämä tietysti on nyt reaalitytanne.

Suomi ei isosti tule kärsimään uusista järjestelyistä, mutta sinänsä on tietysti ihan typerää, että laivat koukkaavat Ahvenanmaan laiturissa. Siinä ei sinänsä ole mitään järkeä, paitsi tietysti ed. Janssonin näkökulmasta, jos siellä sattuu joku ehtimään maihin hypätä ja ostaa jotakin tai ainakin maksaa laiturimaksua, silloin kuvittelisin Ahvenanmaan siinä hyötyvän.

Tässä on kaiken kaikkiaan näyte loppujen lopuksi siitä, niin kuin ed. Aittoniemikin totesi, että Suomi on nyt EU:ssa ja päätökset tehdään nyt muualla sellaisissakin asioissa, jotka minusta pitäisi pystyä ratkaisemaan omassa maassa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tästä on ollut sellainen tilanne, että tämä on ollut kuin pulin tekeminen, johon tarvittiin oksalakkaa ja punaista limpparia ja limpparipullo, että hyrskyttämällä se tulee paremmaksi. On kuviteltu, että tavarat ovat sen parempia, jos niitä käy ilmoilla tai laineilla hankkimassa jnp. Tämä on kilpailuneutraali ratkaisu, johonka on nyt sopeuduttu, niin kuin tämä keskustelukin osoittaa, varsin hyvin.

Siinä on yksi ainut asia, Merenkurkun liikenne. Se otettiin jo hallitusneuvotteluissa huomioon niin, että kauniisti lausuttiin suurin piirtein, että pyritään ratkaisemaan sekin ongelma. Se tapahtunee yhdessä Ruotsin kanssa. Ymmärrän sen, että siinä tapauksessa tax-freestä on ollut jotakin yhteiskunnallista hyötyä, samalla kun siitä on ollut ekologista harmia, aivan kuten ed. Tiusanen jo ehti todeta.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle ja ed. Tennilälle vastaisin, että Euroopan unionin komissio päätti 1991 yksimielisesti tämän asian, että tax-free-kauppa lopetetaan 30.6.1999. Suomi ei siinä vaiheessa ollut edes jäsen. Meidän kannaltamme on nyt sikäli hyvä, että mereltä kauppa, eli noin 100 000 työpaikkaa EU:n alueella, siirtyy maaperälle, jossa ei ole niin paljon ympäristövaaroja kuin merellä. Merellä on kaikennäköisiä saastevaaroja, ja laivaliikenteessä on aina omat liikennevaaransa.

Mutta kaikkein tärkeintä Suomen kannalta on se, että suuret valtiot, kuten Saksa ja Ranska, viime hetkessä esittivät, että siirretään tax-free-kauppaa heidän yhteisaloitteellaan 2,5 vuotta eteenpäin. Meidän pienten valtioiden kannalta se on suorastaan katastrofi. Eli pienten maiden ääni ei kuulu, jos menemme hyväksymään tämän. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että meidän täytyy kunnioittaa EU:n komission päätöstä vuodelta 1991 ja kunnioittaa sitä, että kun komissiossa tehdään yksimielisiä päätöksiä, niin välistävetoja eivät suuret valtiot saa suorittaa.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Tämä todellakin edellyttää sitä, että päätös veroasioissa tehdään yksimielisesti. Muistaakseni joulukuussa 97 viimeisen kerran EU-ministerivaliokunnassa tämä asia oli sillä tavoin esillä, että keskusteltiin hallituksen piirissä siitä, muuttaako Suomi kantaansa, joka oli ollut kielteinen, niin kuin ed. Tennilä totesi. Kun tämä kielteinen kanta ei mennyt lävitse, katsottiin, että nyt tähän täytyy sopeutua ja ryhtyä valmistelemaan hallintoa ja elinkeinoja sillä tavoin, että Suomi pystyy asian hyvin hoitamaan ja päinvastoin saadaan EU:n taholta tukea muun muassa Merenkurkun liikenteeseen.

Suomihan on sikäli poikkeuksellisessa asemassa muihin EU-maihin nähden, että meillä on tämä Ahvenanmaan mahdollisuus ja myös Tallinnan mahdollisuus, joita molempia tullaan käyttämään hyväksi, joten Suomi ei tässä joudu

niin huonoon asemaan kuin muut, jos nyt yleensä voidaan pitää tällaista turismin kannustinloukua suurena yhteiskunnallisena epäkohtana. Mielestäni laivaliikennettä pitää, ja niin se on hallituksen piirissä nyt päätettykin, myös perustaa muuhun kuin halpaan alkoholinmyyntiin.

Ed. Jansson: Rouva puhemies! Kyllä Suomi yritti, ja hyvä on, jos Ahvenanmaa kerrankin on hyödyksi koko maalle. Siis 1993 hallitus yritti neuvotella pysyvää poikkeusta koko maalle koskien tax-free-kaupan jatkumista. Komissio sanoi ehdottomasti "ei" tähän. Pysyvät poikkeukset eivät tule kysymykseen. Sitten siirtymäkaudesta neuvoteltiin. Ei sitäkään tullut.

Totta kai hallitus viisaana hallituksena, Ahon hallitus, veti tämän Ahvenanmaan kortin hihastaan ja pelattiin sillä, mihin komissio aika nopeastikin yhtyi, koska ympäri EU:n jäsenmaita on melkein 20 vastaavanlaista tapausta, missä on tällainen poikkeusprotokolla. Eli tämän kautta liittymisprosessiin tuli Ahvenanmaata koskeva lisäpöytäkirja n:o 2.

Sen yhteydessä tehtiin kaksi muutakin asiaa.

Ensimmäinen oli se, että komissio huomioi Suomen syrjäisen sijainnin ja lausui hallituskonferenssin loppupöytäkirjaan, että kun EU laatii koko Euroopan kattavat ohjelmat koskien merenkulkua, niin silloin otetaan huomioon, että Suomi on periaatteessa saari tässä suhteessa.

Toiseksi, tämä protokolla n:o 2 on omiaan ei ainoastaan auttamaan Ahvenanmaata, vaan sen tulee olla hyödyksi myös koko Suomen kuljetusteollisuudelle ja taloudelle, kuten silloin sanottiin.

Ed. Juurola: Arvoisa puhemies! Vaikka Suomi onkin "saari", tax-freen loppuminen EU:n sisäisessä liikenteessä ei vaikuta, niin kuin täällä on useampaan kertaan sanottu, kansalaisten palveluihin nimenomaan Suomen ja Ruotsin välisessä laivaliikenteessä. Se johtuu nimenomaan siitä, että pystytään poikkeamaan Tallinnassa ja Ahvenanmaalla.

Merenkurkun liikenteeseen on kiinnitetty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä huomiota. On totta, että sitä liikennettä joudutaan tukemaan ja sitä tuetaan ainakin alkuun Suomen ja Ruotsin toimenpitein. Tässä mietinnössähän on todella todettu, että EU:n mahdollisuuksia tukea Merenkurkun liikennettä tutkitaan.

Itse olen kyllä sitä mieltä, että vaikka menivät jatkossa mahdollisuudet näihin laivojen poikkeamisiin ja Viro liittyi EU:hun, niin tuskin

siitä sopeutumiskauden jälkeen on kansalaisille suurtakaan haittaa, että tax-free loppuu. Tuotteet, joita ostetaan lennoilla, ostetaan sitten maista, mikäli ne tuotteet ylipäänsä ovat ihmisille aina välttämättömiä.

Ed. Tennilä : Rouva puhemies! Vielä vain se havainto tai peruslähdekohta, että meriliikenne tosiaan on Suomelle aivan elintärkeä. Se on nimenomaan tavarakuljetuksissa. Kysymys tax-free:stä tässä yhteydessä ei ole vain turismikysymys, vaan kysymys siitä, että tax-free-myynti tukee ylipääntään kohtuuhintaista tavarakuljetusta. Se on kokonaisuus se laiva, miten tavara lastataan, etteivät kaadu kokonaan tavarankuljettajien harteille ne kustannukset, joita tulee kuljetuksissa. Tämä on meille ihan suuren luokan kysymys, että pystytään kohtuuhintaisesti kuljettamaan tavaroita tästä maasta, jossa meriliikenne on pääreitti.

Ed. Uotila : Aivan lyhyesti, rouva puhemies, samasta asiasta kuin ed. Tennilä. Aika usein me unohtamme, että niissä laivoissa matkustajien lisäksi kulkee tavaraa. Kun ajatellaan kustannus- ja ympäristösyistäkin tätä, voi myös herättää kysymyksen, mitä järkeä on siinä, että ne kontit, rekat, kaikki se tavara, tonnimäärä nyt kierrätetään Ahvenanmaan tai Tallinnan kautta. Siinä palaa polttoainetta, siinä palaa aikaa ja siinä palaa kustannuksia. Tämäkin puoli tässä kokonaisuudessa on.

Vaikka Ahvenanmaa-ratkaisu ja Tallinnaratkaisu turvaavat pääpiirteittäin tämän homman jatkumisen, niin kilpailutilanne koko EU-alueella lauttaliikenteessä tulee muuttumaan ja varmasti Itämerelle tullaan dumpaamaan niin sanottuja mukavuuslippulaivoja, uusia yrittäjiä. Tämä vaikeuttaa kilpailutilannetta, ja huoli siitä, säilyvätkö suomalainen merenkulku ja kauppalavasto suomalaisissa käsissä, tämän jälkeen on entistä suurempi. Sen vuoksi hallitukselta todella tarvitaan toimenpiteitä merenkulun turvaamiseksi.

Ed. Puhjo : Arvoisa puhemies! Kun tax-free nyt näyttää Suomenkin osalta loppuvan, niin minulle jäi ainakin epäselväksi, miten muutama epäkohta tulee hoidetuksi.

Ensin on ympäristöpuoli Ahvenanmaalla. Joudutaanko lauttojen nopeuksia saaristossa lisäämään ja tuleeko siinä kolarialttiuksia? Tämä on mietittävä asia.

Sitten on toinen puoli tavaraliikenteen hoita-

minen. Niin kuin ed. Tennilä sanoi, sen hoitaminen on elintärkeää Suomelle, ja normaali kansalaisten kulkeminen vähentää kustannuksia tavaroiden liikkumisessa. Ahvenanmaan ja Ruotsin välisessä liikenteessä se ei ole ongelma, mutta Merenkurkussa tämä on iso ongelma. Meillä viime kaudella hallintovaliokunnassa esiteltiin asiaa hyvin seikkaperäisesti. Siellä kerrotun mukaan tavaraliikenteen tulot yhtiöille olivat vain 15 prosenttia yhtiöiden tuloista, kun taas tavallisten matkustajien, jotka on onnistuttu kunnolla ”höynäyttämään” humureissuille ja pitämään hauskaa ja siinä sivussa ostamaan tax-free-tuotteita, tuottamat tulot varustamoille olivat 85 prosenttia. Eli kyse on loppujen lopuksi aika isoista rahoista, jos ajatellaan, miten me korvaamme Merenkurkun liikennettä, ettei tarvitsisi tavaroita Pohjanmaalta ja Suomesta viedä Ruotsin vastaaviin osiin Haaparannan kautta.

Ed. Jansson : Arvoisa rouva puhemies! Tällainen loppukommentti minun puolestani. Siis kun me olemme yhtä mieltä siitä, että kuljetustaloudellisesti Suomi on saari, niin tyypillistä saarille on kaksi asiaa: toinen on suhteellinen eristyneisyys ja toinen kalliit kuljetusmaksut. Tämä on tyypillistä, näin on ympäri Eurooppaa, jopa maailmanlaajuisesti näin on. Merikuljetus on ainoa varteenotettava vaihtoehto, merikuljetukset, jotka muutenkin ovat noin 50 kertaa edullisemmat kuin kaikki muut vaihtoehdot. Näin asia on Suomen taholta.

Sen jälkeen, kun Viro pikku hiljaa on EU:n jäsen, sekin vaihtoehto sulkeutuu pois. Totta kai liikenne Ahvenanmaan kautta kuluttaa luontoa, ympäristöä, vesialueita, ym. ym. Tämä on tämän kolikon toinen puoli, eli onhan haittapuolet kytketty tähänkin, se on ihan päivänselvä asia.

Lopuksi vain: viimeisten laskelmien mukaan, kun EU:stä tax-free loppuu, noin vuoden kuluttua on myöskin mennyt noin 140 000 työpaikkaa EU:sta tämän myötä.

Ed. Skinnari : Arvoisa puhemies! Kauppamerenkulussa Suomen tärkeät tarvikkeet ovat menneet suoraan keskeiseen Eurooppaan ja tulevat menemään suoraan edelleenkin. Se on tietysti erittäin tärkeää. Mutta tämä on kokonaisuus siinä mielessä, että nythän Suomi joutuu EU:n takia alentamaan alkuverotusta. Se tulee käytännössä merkitsemään sitä, että halvempaa alkoholia on saatavissa maista ilman, että tarvitsee laivaan lähteä ollenkaan, jos sen takia on lähdössä matkoille, ja voi katsella vain laivoja ja

samalla juoda Suomesta saatavaa alkoholia, jos tämä on ydinasia tässä. Vuoteen 2004 mennessä tuskin pystytään ihan siihen tasoon, jota EU on edellyttänyt, koska valtio tarvitsee myös verotuloja, myös niitä tuloja, jotka nyt tax-freeestä tulevat, jotta me voimme hoitaa sosiaali-, terveys- ja koulupalveluja sillä tavoin, kuin täällä monet edellyttävät.

Ed. Vehkaja: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni tässä tax-free-keskustelussa ei ole oikeudenmukaista niputtaa koko Suomea yhteen. Liian vähälle huomiolle on jäänyt tässäkin keskustelussa se, että tilanne Merenkurkussa on tyystin toinen kuin etelämmässä. Nyt on pakko sanoa, että turismihan on tähän saakka ollut se, joka on pelastanut välttämättömän kuljetuksen, joka Merenkurkussa on. Oikeastaan on kysymys siitä, jatkuuko tie Suomesta Ruotsiin. Sille on annettu nimikin Sininen tie. Kyllähän nyt on huolehdittava siitä, että sopeutumisan tuki on riittävä määrältään, mutta myös riittävän pitkä, jotta liikenne ehtii hakea uusia muotoja pärjätäkseen. Joka tapauksessa Merenkurkussa tarvitaan tätä yhteyttä. Se on elintärkeä esimerkki suomalaisten ja ruotsalaisten elinkeinoelämän yhteyksien kannalta.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Skinnari lähti jo. Olisin vastannut hänelle tai oikeastaan korjannut. EU ei edellytä, että Suomi alentaa alkoholiveroa, mutta nämä matkustajien verovapaat matkatuomiset muuttuvat niin, että me todennäköisesti joudumme omaa etuamme ajatellen alentamaan alkoholiveroa, mutta EU ei sitä edellytä. Jonkin verran ihmettelen sitä, ettei hallitus ole noudattanut eduskunnan yksimielistä tahtoa toimia siten, että EU:ssa nostettaisiin alkoholiveroa niin, ettei Suomen tarvitsisi omaa alkoholiveroa niin paljon alentaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 19 ja 20 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 26 c, 26 d, 70, 70 b, 72 i, 94 ja 95 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 8, 12 ja 28 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Laki työturvallisuuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 53/1999 vp (Marjaana Koskinen / sd ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. M. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteessa on kyse työturvallisuuslain muutoksesta niin, että yksin työskentely kaupan alalla sekä anniskeluliikkeissä kiellettäisiin, jos työntekijöiden työturvallisuutta ei muuten voida riittäväällä tavalla suojata. Mikäli työn luonteesta johtuen henkilökunnan määrää ei voida lisätä, työntekijöiden käyttöön olisi järjestettävä tarpeelliset turvalaitteet tai hälytysjärjestelmät. Aloitteessa muistutetaan myös yksin työskentelyn vaaroista muun muassa tulityössä. Tämä on pääpiirteissään se, mitä lakialoite pitää sisällään.

Viime aikoina myyjiin ja tarjoilijoihin kohdistuneet väkivallanteot ovat lisääntyneet ja samalla myös raaistuneet. Näen, että syynä on ollut muun muassa alkoholilainsäädännön liberalisointuminen, joka on johtanut siihen, että anniskelulupia on entistä helpompi saada. Toiseksi kauppojen sekä liikkeiden ja myös anniskelupaikkojen aukioloajat ovat vapautuneet, ja kolmanneksi alkoholin nauttiminen julkisella paikalla on lisääntynyt esimerkiksi asuntolähiöissä ja kaupunkien keskustoissa.

Muutosten myötä henkilöstön määrää ei ole riittävästi lisätty, ja pienissä päivittäistavarakaupoissa yksin työskentely on varsin yleistä. Olen keskustellut Tradekan työsuojelupäällikön kanssa, ja hän kertoi, että myyjiin kohdistuneet väkivallanteot ovat lisääntyneet ja että esimerkiksi uhkatilanteita ei edes kirjata ylös. Työterveyslaitoksen tutkimus vahvistaa väkivallan uhan yleisyyden myymälöissä.

Fyysisen väkivallan kohteena oli tutkimusta edeltäneen kahden vuoden aikana ollut 7 prosenttia myymälähenkilökunnasta, mikä tarkoittaa 7 000:ta kaupan alan työntekijää. Kun vuonna 95 Raimo Lehtonen tutki asiaa, myyntihenkilöstöstä 3,8 prosenttia joutui asiakkaan uhkailun kohteeksi, eli prosenttimäärä on huomasti nous-

sut, jos sitä verrataan kolme vuotta sitten tehtyyn tutkimukseen.

Olutta myyvissä paikoissa ongelmat olivat 4—5-kertaiset verrattuna myymälöihin, joissa olutta ei myydä. Yleisempiä uhan ja väkivallan kokemukset ovat pienissä päivittäistavarakaupoissa. Pienten kauppojen henkilökunnasta 42 prosentilla oli uhan kokemuksia, kun vuonna 89 vastaava luku oli vain 29 prosenttia. Fyysisen väkivallan kohteena oli ollut 12 prosenttia pienten kauppojen henkilökunnasta, ja pääkaupunkiseudulla uhan ja fyysisen väkivallan kokemukset olivat yleisempiä kuin muualla.

Yksin työskentelyä voidaan pitää yhtenä riskitekijänä myymälöissä. Pienissä päivittäistavarakaupoissa työssä olevista lähes puolet työskenteli yksin, ainakin osan päivästä, todetaan Työterveyslaitoksen tutkimuksessa.

Alkususäyksen aloitteen teolle antoivat aikaan noin puoli vuotta sitten oman alueeni Siwa-kaupan tapahtumat. Raision Ihalan Siwa-liike ryöstettiin kahden kuukauden sisällä kaksi kertaa. Toisessa ryöstössä uhattiin myyjää huumepeikillä ja toisessa aseena oli puukko. Molemmissa ryöstöissä saaliiksi saatiin pohjakassasta jonkin verran rahaa. Näissä tilanteissa oli ikävänä piirteensä se, että myyjä työskenteli yksin ja poliisiakaan ei kauhean nopeasti saatu apuun. Toinen väkivallanteon kohteeksi joutunut myyjä ei tänä päivänäkään uskalla työskennellä yksin. Sen verran kovan pelon fyysisen väkivallan kohteeksi joutuminen on aiheuttanut.

Kauppojen aukioloaikojen vapauttaminen ja varsinkin illan pidentäminen kello 20:stä kello 21:een on lisännyt myyjiin kohdistuvaa väkivallan uhkaa varsinkin perjantai-iltaisain, jolloin humaltuneiden asiakkaiden määrä on kohtalaisen suuri. Ne, jotka taas ovat vaatimassa kauppojen aukioloaikojen laajentamista, voisivat ystävällisesti kertoa, miten jo nyt ilmi tulleet työsuojeluepäkohdat poistetaan niin, että myyjien ja tarjoilijoiden ei tarvitse työskennellä henkensä kaupalla.

Ihan tähän loppuun haluan todeta, että hallitusohjelma on ottanut kantaa kauppojen aukioloaikoihin seuraavasti: ”Hallitus selvittää voimassa olevien aukiolosäännösten vaikutuksia kuluttajien etuihin, kaupan rakenteeseen ja kaupan henkilöstön asemaan.” Työsuojeluun otetaan myös kantaa hallitusohjelmassa muun muassa seuraavasti: ”Työlainsäädäntöä kehitetään siten, että työntekijöiden turvallisuus ja yritysten toiminnassaan tarvitsema joustavuus muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden.”

Lisäksi: ”Selvitetään yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa työturvallisuuslainsäädännön uudistamistarve - - .”

Yksin työskentely on todellinen ongelma, ja toivottavasti hallituskin ja varsinkin perusturva-ministeri ja sosiaali- ja terveysministeriö pureutuvat asiaan. Omalta osaltani teen sen, mitä parlamentaarikko pystyy tekemään, ja toivon, että lakialoite saa työasiainvaliokunnassa hyvän käsittelyn. Toivoisin myös, että kokoomuksen taholta ei aloitettaisi uudestaan kauppojen aukiolokeskustelua.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Viime aikoina on, kuten ed. Marjaana Koskinen äskeisessä esittelypuheenvuorossaan totesi, tullut runsaasti tietoja julkisuuteen kaupan alalla työskenteleviin kohdistuneesta väkivallasta. Tutkimuksen mukaan pääkaupunkiseudulla jopa joka neljänteen työntekijään on käyty käsiksi. Hälytyskellojen pitäisi todella soida. Pelko onkin hiipinyt monen kassanhoitajan puseroon. Ovathan nämä työntekijät pääasiassa naisia.

Lakialoitteessa työturvallisuuslain muuttamisesta löytyy perusteluista seuraava lause: ” - - alkoholilainsäädännön liberalisoituminen on johtanut siihen, että anniskeluoikeuksia on helppompaa saada kuin ennen ja toiseksi kauppojen sekä liikkeiden, kuten myös anniskelupaikkojen, aukioloajat ovat vapautuneet.”

Niin sanottu tutkiva journalismi on viime aikoina selvittänyt, että hyvin monet kaupat myyvät alkoholia alaikäisille. Esimerkkejä löytyy runsaasti siitä, miten helposti 15-vuotiaat ovat voineet hakea kaupasta ilman kontrollia olutta ja siideriä. Eipä siis ihme, että julkinen juopottelu lisääntyy ja moni kaunis yhteinen kesänviettopaikka joutuu pullojen ja lasinsirujen valtaan. Tilanne on nyt monin paikoin huolestuttava. Entä sitten, jos liberalisointia edelleen jatketaan ja viedään pidemmälle? Monen nuoren ja lapsen terveys ja tulevaisuus ovat uhattuina välinpitämättömyyden vallatessa alaa. Markkinavoimat ovat aikamme eräs epäjumala. Valvonta ei pysy perässä, ja valitettavasti löytyy jo myös monia sellaisia aikuisia, jotka toimivat vastuuttomasti alkoholin välittäjinä. Muutama päivä sitten kävimme keskustelua huumausaineista ja poliisin valtuuksista. Monesti mietoja alkoholijuomia seuraavat väkevämmät ja siihen joukkoon liittyvät helposti huumausaineiden käyttäjät, ja lopputuloksen tiedämme. Hälytyskellojen pitäisi hallituksessa soida.

Kauppojen aukiolon lisäämisestä päätettäessä ei ajateltu ihan loppuun niitä seurauksia, joita tästä on tullut pienille kauppoille, pienille kauppaketjuille ja niiden henkilökunnalle. Sunnuntaiaukiolo tulisikin ottaa aivan uudelleen tarkasteluun, ei sen lisäämisen, vaan rajoittamisen suuntaan, samoin liikkeiden aukioloaika perjantaitana ja lauantaina.

Ed. Marjaana Koskisen lakialoitteen, jonka allekirjoittajat ovat minua lukuun ottamatta kaikki hallituspuolueen kansanedustajia, pohjalta ei täksi kesäksi ehditä saada suuria korjauksia, mutta toivottavasti ehdotuksen perusteluissa mainitut asiat johtavat jatkossa vakaviin toimenpiteisiin hallituksen taholta. Turvallisuus niin kaupan työntekijöiden kuin lastemme ja nuortemmekin kohdalla kuuluu ihmisten perusoikeuksiin. Turvalliset työolot kuuluvat myös kaupan työntekijöiden perusoikeuksiin.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kun käsittelyssä oli ed. Ihmäen lakialoite puoluelain muuttamisesta, ehdin silloin pyytää puheenvuoron ennen aloitteen ensimmäistä allekirjoittajaa. Mutta nyt, kuten puhemies on havainnut, olen parantanut tapani ja annoin ed. M. Koskisen aloittaa keskustelun. Toivonkin, ettei puhemies ryhtyisi minkäänlaisiin "seivästystoimenpiteisiin" puhujaa kohtaan.

Ed. Forsius: Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva lakialoite on mielestäni hallitusohjelman linjauksen mukainen. Hallitusohjelmassa on kirjattu seuraava toteamus: "Työlainsäädäntöä kehitetään siten, että työntekijöiden turvallisuus ja yritysten toiminnassaan tarvitsema joustavuus muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden."

Lakialoitteen tekijä perustelee lakia työturvallisuuslain muuttamisesta muun muassa kaupan ja ravintola-alan työturvallisuuden parantamisella. Itse haluaisin tuoda esiin myös kunnalliselta sektorilta muutaman henkilöstöryhmän, joka tarvitsisi lainsäädäntöä tuekseen työsuojeluasioissa.

Tutkimusten mukaan terveyskeskuksissa ja erityisesti ensiapupoliklinikoilla työskentelevät sairaanhoitajat pelkäävät työpaikoillaan erityisesti öisin. Henkilökuntaa on vähän, ja moni kokee suurta turvattomuutta. Esimerkiksi huumeharhaisen henkilön käytös voi olla täysin ennakoimattomissa. Lääkintävahtimestareiden käytöstä on monissa kunnissa luovuttu kireän rahatilanteen takia. Kuitenkin jatkuva pelko ja turvattomuudentunne heikentävät työmotivaa-

tiota, voivat johtaa jopa sairastumiseen ja työstä poissaoloihin.

Toinen työsuojelullista tukea tarvitseva ryhmä on mielestäni sosiaalitoimiston työntekijät, jotka joutuvat työssään kohtaamaan väkivaltaisia uhkauksia ja jopa käsiksi käymistä. Pääkaupunkiseudulla on jo joihinkin sosiaalitoimistoihin palkattukin turvahenkilöstöä.

Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni lakialoite on hyvä ja sitä täytyy viedä eteenpäin, mutta sen taloudellinen vaikutus valtion budjettiin tai kuntien talousarvioihin pitää tutkia. Olen kuitenkin sitä mieltä, että lakialoite toteutuessaan edistää yksityisen työntekijän henkistä hyvinvointia ja työssä jaksamista samalla, kun se edistää suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointia.

Ed. M. Salo: Arvoisa rouva puhemies! Työturvallisuuslaki on osittain vuodelta 1958. Laki on toiminut kohtuullisen hyvin. Nyt käsitellyssä oleva lakiehdotus lain muuttamiseksi on aika radikaali. Jos lähdetään siitä, että kioskissa työskentelevä ja telakalla tulityötä tekevä rinnastetaan, ollaan menossa työstä suojeluun. Ei nimittäin voida edellyttää, että nyt yksin työskentelevälle velvoitetaan hankkimaan turvamies. On perusteltua edellyttää yhteiskunnan toimivan niin, että nyt vallalla oleva rikollisuus ja turvattomuus yhteiskunnassa kitketään muulla tavoin.

Työnantajilla on tämän päivän yhteiskunnassa aivan riittävästi velvoitteita. Heidän osaltaan rikollisuuden jo muuten aiheuttamat hävikit ja selvittämättömät tapaukset luovat hinnoittelupaineita. Jos niitä vielä lisätään vain turvahenkilöstöä työllistäen, suomalainen kilpailukyky monessakin suhteessa menee kiville. Toisaalta myös monia palveluita jatkossa tullaan kokonaan lopettamaan. On kai kuitenkin turvallisempaa eläkeläisille ja muille käydä korttelikioskissa kuin lähteä suureen tavarataloon, jossa turvamiesjärjestelyt on hoidettu.

Ymmärrän sen, että halutaan käydä avointa keskustelua suuresta yhteiskunnallisesta ongelmasta, mutta tällä lakialoitteella ei problemaatiikkaa poisteta. Meidän on hyväksyttävä se, että tänä päivänä ihminen työskentelee niissä olosuhteissa, jotka ovat olemassa. Meillä on kuitenkin työntekoympäristöä pyritty monelta osin parantamaan ja työntekijöiden turvallisuutta ylläpitämään ja lisäämään. Tutkimuksen mukaan 85 prosenttia työntekijöistä pelkää räyhäviä asiakkaita, ja on aika lailla kovan luokan porukkaa se 15 prosenttia, joka ei pelkää. 200 kansan-

edustajaa todennäköisesti pelkää räyhääviä äänestäjiä.

Meidän on syytä pistää asiat tärkeysjärjestykseen ja lähteä siitä, että tässä laissa esiin tuotu ongelmakenttä korjataan muulla tavoin kuin tämän lakialoitteen avulla. Toivon, että lakialoite tässä muodossa ei johda toimenpiteisiin.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. M. Koskisen tekemä aloite, joka koskettelee pääosin kauppaa ja kaupan työntekijöitten turvallisuutta, on kyllä oikeaan aikaan tullut ja antaa tavallaan sellaiset keskustelumahdollisuudet, että tämän asian puitteissa pääsemme laajemmin kiinni, ainakin tässä keskustelussa laajemmin pääsemme puuttumaan sellaisiin asioihin, jotka tässä yhteiskunnassa muutoinkin ovat pilalla ja vialla.

Kun aloitteen perimmäistä pohjaa ajatellaan, sitä, kuinka ihmiset yksin pelkäävät, kuinka heitä uhataan, niin tämä on tavanomaista ja johtuu pitkälti siitä, että me suomalaiset olemme niin kovin palkkaa vaativia. Olemme sillä lailla, että meidän pitää saada lyhyestäkin ajasta hyvä ansio, meidän pitää saada hyvät palvelut ja ne pitää saada nopeasti ja tehokkaasti ja vielä lähes ympärivuorokautisesti. Oli varsin hyvin nähtävissä, kun edellinen eduskunta keskusteli kaupan aukioloaikakysymyksestä, että paineet olivat sellaiset, että niiden pitää olla todella laajat ja rajoittamattomat. Tällainen vaikutelma jäi, kun sitä sivusta seurasi.

Toisaalta, kun toimitaan taloudellisten realiteettien varassa, tämä aiheuttaa sen, että ainut kuluerä, josta periaatteessa voidaan tinkiä, vähentää, on henkilöstökulut. Kaiken kaikkiaan kaupan henkilöstön palkat ovat sellaista vaatimatonta luokkaa, etteivät ne muutenkaan ole riittävät. Väittäisin, että jos missä olisi korjattavaa, niin siellä. Siellä on erittäin paljon patkätöitä, osa-aikatyötä ja paljon sellaista työtä, että työntekijä muittenkin paineitten osalta joutuu kohtuuttoman taakan alaiseksi.

Perusteluissa todetaan, että suurin osa pelkää: 85 prosenttia pelkää muotoon taikka toiseen. He pelkäävät osittain siitäkin syystä, että työ on sillä lailla vaativaa, että onnistuvatko he niitten asiakkaitten palvelussa, jotka ovat aina normaalia vaativampia ja vaativampia. Niitä me kansanedustajatkin varmaan käytännön elämässä olemme. Toisaalta todetaan, että toinen puoli nauttii työstänsä. Uskon, että työstään nauttivien määrä on suurempi kuin se toinen puoli.

Asian pitäisi avartaa silmät ja näköalat jo tä-

hän keskusteluun, jota on käyty viimeisten viikkojen aikana huume keskustelusta, kihlakunta-uudistuksen yhteydessä poliisin palvelujen saataavuudesta tai paremminkin siitä, että niitä ei saada ollenkaan. Tämän puitteissa, rouva puhemies, vaikka tämä poikkeakaan kovasti asiasta, rohkenen tuoda esille sen, että tämän pitäisi laukaista herätyskellot kaiken kaikkiaan, koko rintamalla, sen suhteen, mitä tämä tältä osin aiheuttaa.

P u h e m i e s : Ed. Lahtela, kehotan keskittymään nyt tähän, kun suuren valiokunnan kellot kirkkavat aivan kohta, nimenomaan tähän asiaan.

P u h u j a : Rouva puhemies! Näin pyrin tiivistämään ja lyhentämään myös käytävissä olevaa puheenvuoroani.

Se, mikä on tässä perimmäinen asia, on, että me ihmiset olemme yksimahaisia. Me syömme ja juomme juuri sen verran kuin siihen mahtuu. Vaikka aukioloaika olisi kuinka pitkä tahansa, niin emme pysty ostamaan enempää. Kaupan palveluita ei voi enempää käyttää kuin pystymme hyödyntämään. Siinä mielessä tuntuu aivan ihmeelliseltä vaatimus siitä, että sunnuntaiaukioloaika, jota tämä pahimmoillaan olisi, on rajoittamattoman pitkä, ja silloin yksin työskentelijät, yksin kaupassa olevat työntekijät joutuvat juuri pahimpien uhkien alaiseksi. Toivoisin, että tämä herättäisi keskustelussa ja näkemyksissä sunnuntairauhan lisäämisen ja mahdollisuuden siihen, että kaupassa olisi kunnan palvelu, kunnan väki ja sitä olisi aina siellä saatavissa.

Toivon, että tämä ed. Koskisen aloite herättää kaikilla rintamilla sellaisen keskustelun ja sellaisen näkemyksen myös tuolla valiokuntakeskustelussa ja myös sellaisen aloitteen mahdollisuuden ja herätyksen, että näitä syntyy myös muuhun tähän asiaan liittyen. Tämä yksin työskentely ei saa muodostua sellaiseksi rasitteeksi, että se aiheuttaa kaupalle kustannuksia niin, että, niin kuin ed. Salo sanoi, sinne joudutaan palkkaamaan turvamiehiä, vaan tämä pitää hoitaa muilla järjestelyillä niin, että tämän puitteissa syntyy sellainen yhteiskuntakäsitys, että myös kaupassa pitää olla riittävät lepoajat ja silloin, kun se on auki, siellä on riittävästi väkeä olemassa.

Rouva puhemies! Jätän lopun tästä puheenvuorosta käyttämättä, koska uskon, että ensi viikon aikana sitä on mahdollisuus hyvin jatkaa.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

3) Hallituksen esitys laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 13/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 1/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys laeiksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain ja eläintautilain 13 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 10/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 2/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys laiksi yhteismetsälain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 11/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 3/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

6) Hallituksen esitys Israelin kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys HE 21/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 1/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

7) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 22/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 2/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

8) Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1998

Kertomus K 4/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 3/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

9) Hallituksen esitys painelaitelaiksi ja laiksi ydinenergialain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 7/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 4/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

10) Hallituksen esitys laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta sekä Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskevan yleissopimuksen IV liitteen muutoksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys HE 15/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 1/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

11) Hallituksen esitys henkilökorttilaiksi ja laiksi väestötietolain 23 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 18/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 2/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysis-
tunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.01.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
